

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioannis Ernesti Schvberti S. Th. D. Et Prof. Primar.
Academ. Helmstad. Abbatis Coenobii Ad Lap. St. Mich.
Sem. Theol. Directoris Institvtiones Theologiae Moralis**

Schubert, Johann E.

Ienae [u.a.], 1759

Caput V. De Officiis Christianorum in statu ecclesiastico

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50801](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50801)

CAPVT V.

DE

OFFICIIS CHRISTIANORVM
IN STATV ECCLESIASTICO.

§. CXXXIII.

ECCLESIA DEI seu CHRISTI est coetus Ecclesia.
eorum, qui in Christum credunt.
Eph. V. 23. seqq. 1. Tim. III. 15. Hi omnes
cum eandem fidem habeant, idemque
Christi meritum, eandem remissionem
peccatorum, & cooperationem in statum
& jura filiorum Dei participant, (§. 31, 32.)
atque his communibus beneficiis a Chri-
sto comparatis & acceptis tum cum Chri-
sto, bonorum omnium fonte & principio,
tum inter se uniti sint,

1. *Ecclesia est societas, (§. 113.) que cor-
pus Christi spirituale constituit, & cujus ipse
caput est.* 1. Cor. X. 17. Eph. V. 23.

2. Quia vero omnes fideles nunquam
eodem loco & tempore simul existunt, sed
per totum terrarum orbem omnibus mun-
di ætatibus dispersi sunt, & nonnulli illo-
rum æterna gloria jam fruuntur, *Ecclesia
ista per universum mundum diffusa est, partim
in terra partim in celo existit, & hinc in EC-
CLESIAM MILITANTEM & TRIUMPHANTEM
recte dispescitur.* Ies. LXVI. 19. 20. II. 2. 3.

Schub. Theol. Moral,

Gg

Matth.

Matth. VIII. 11. Jo. X. 16. Ebr. XII. 22.
23. 24.

3. Sed nemo mortalium certo novit, quinam in Christum vere credant. Fides enim in corde abscondita est, quod prae-ter Deum nemo perierutari valet. 1. Cor. II. 11. *Hinc Ecclesia ista, quatenus est societas fidelium, recte dicitur INVISIBILIS, Rom. XI. 2. 3. 4. 5.*

4. Potest tamen aliquando & alicubi visibilis fieri. Qui enim in Christum credunt, si animadvertant, adesse alios, secum in fide consentientes, & gloriam Redemptoris sui, suamque aedificationem desiderantes, sine dubio & in externam societatem coalescent, ad profitendum nomen Christi, suamque fidem usu meliorum gratiae alendam & confortandam. Haec societas cum haud diu latere possit coram mundo, inde oritur ECCLESIA VISIBILIS, quam recte dicimus societatem, nomen Christi externe profitentium, & meliorum gratiae utentium, ad fidem aut vitam spiritualem conservandam & augendam. 1. Cor. I. 2. XI. 18. 20. Apoc. I. 20.

5. Media illa gratiae, a Deo instituta, sunt verbum ejus & sacramenta, quorum usu non tantum fides generatur & augetur, sed & externa nominis Christi professio editur. Equidem & officiis Christianorum, erga Deum, se ipsos, & proximum

num, quæ supra enarravimus, nomen Dei & Redemptoris nostri celebratur, Matth. V. 16. 1. Pet. II. 12. & fides exercetur. Act. XXIV. 14. 15. 16. Rom. VIII. 13. 14. 15. Gal. V. 22. Quia vero illa & a membris Ecclesiæ invisibilis, ut talibus, adimpleri possunt, *vera ECCLESIAE VISIBILIS criteria sunt externa professio verbi divini, & usus sacramentorum.* Hinc & Christus, cum Ecclesiam sibi colligi juberet, homines baptizari & Evangelium doceri volebat. Matth. XXVIII. 19. 20.

6. At enim vero Evangelium tum pure tum corrupte doceri potest. Sic etiam sacramenta juxta institutionem Christi & contra eam administrari possunt. Cum ergo doctrina verbi & usus sacramentorum criteria sint *ECCLESIAE VISIBILIS, eam merito dispeccimus in Ecclesiam veram & falsam.* *VERA* nimirum est, in qua verbum Dei pure docetur, & sacramenta legitime administrantur; *FALSA* autem, quæ aut doctrinam aut sacramenta aut utrumque corrumpit;

7. Impossibile non est, ut iis, qui veram Evangelii doctrinam profitentur, & sacramentis recte utuntur, sese adjungant hypocritæ, & eadem sacra externe participant. Fieri etiam potest, ut, qui ab initio crediderunt, fidem suam excutiant, nexum vero externum cum Ecclesia continu-

tinuent. *Hinc Ecclesia visibilis non semper ex solis fidelibus constat, sed plerumque, aut forte semper, multos malos & hypocritas continet.* Matth. XIII. 24. seqq. 47. 48. 1. Cor. V. 1. seqq. XI. 18. seqq. Apoc. II. 14. 15.

8. Quia vero Ecclesia proprie est cœtus fidelium, & visibilis dicitur, quatenus externa verbi professione & usu sacramentorum sese manifestat, eatenus autem se illis admiscet hypocritæ, quibus nomen Ecclesiæ non competit, *visibilis ille cœtus, ex bonis & malis mixtus, quem Ecclesiam visibilem vocamus, hoc nomen tantum per synecdochen nanciscitur, nomine scilicet partis alicujus in totum devoluto.*

De variis hujus vocis acceptionibus, in ipsa quoque scriptura occurrentibus, in Theol. Dogm. agi solet. Hic unice observamus, insignia illa prædicata, quibus Ecclesia Christi ornatur, non nisi vere credentibus competere. Hos inter unionem aut vinculum societatis existere, tum ex communibus beneficiis, quæ ab omnibus, diverso licet gradu, participantur, tum ex communibus legibus, quas sequuntur, tum denique ex communi fine constat. Propter hanc unionem dicuntur DISCIPULI CHRISTI, FRATRES, DOMVS DEI, CORPVS & REGNVM CHRISTI. Fideles in terra adhuc existentes vere sunt ECCLESIA

MILL.

MILITANS, propter multos istos hostes, quibuscum illis conflictandum est. Quando Ecclesia in INVISIBILEM & VISIBILEM dispersitur, hæc non est divisio generis in varias species, sed potius determinatio seu distinctio diversorum respectuum ejusdem individui. Si qua vero externa societas vera Christi Ecclesia dici potest, in ea certe peragi debent, quibus finis, in quem ipse missus est, & singularem societatem instaurari voluit, obtineri potest. Hic finis est fides hominum, peccatorum remissio, & animarum salus. Quæ omnia cum non aliter quam pura verbi doctrina & legitimo sacramentorum usu effici possint, in eo etiam criteria Ecclesiæ veræ merito collocamus.

§. CXXXIV.

Ecclesiæ invisibilis membra non sunt, nisi veri Christiani. (§. 30. 133.) Hi ergo cum singulariter & gravius obligati sint ad servandam legem, (§. 36.) & quæ lex illa præcipiat, hæcenus latis demonstratum sit, nihil superesse videtur, quod addi possit. At enim vero, quatenus ad Ecclesiam pertinent, nova accedit relatio, quæ nova quoque officia poscit. Nam quod in hac societate existant, ingens est Dei beneficium. Deinde hæc ipsa societas est

Officia
membro-
rum Eccl.
Invisib.

Gg 3 illa,

illa, qua sola Deus coli, & nomen eius celebrari potest. Cum ergo nemo magis ad cultum Dei & glorificationem nominis divini obligetur, quam veri Christiani, (§. 71. 84.) sequitur,

1. *Ecclesiae invisibilis membra omne suum studium in eo collocare oportere, ut haec societas perficiatur, conservetur, & augeatur.* Matth. VI. 10. 33.

2. Existit Ecclesia Dei, quamdiu adsunt, qui in Christum credunt. Perficitur autem & augetur, quando credentes in fide confirmantur, & qui non credunt, ad Christum convertuntur. Quapropter necesse est, ut quisque se ipsum exploret, num fide instructus sit, ut diligenter scrutetur, ubi & alii filii Dei existant, ut hos non minus quam se ipsum in fide & studio pietatis confirmet, denique ut & infidelium conversionem sibi habeat commendatissimam. 2. Cor. XIII. 5. Act. XVI. 1. 2. 3. XVIII. 7. XIV. 22. 1. Thess. V. 11.

3. Verbi divini & sacramentorum usus unicum medium est, fidem excitandi & conservandi. Verbum Dei quod attinet, illud quidem a quolibet in suam ipsius edificationem privato studio tractari potest. Sed maior sine dubio fructus est expectandus, si plures ad sacras meditationes conveniant, & qui sacrarum literarum periti sunt, eas interpretentur. Hinc & Apostoli, ubi nonnullos ad Evangelium con-

verte-

verterant, doctores constituebant. Act. XIV. 23. Tit. I. 5. Sacramenta Christus ea ratione instituit, ut uni ab altero administrari debeant. Ex qua causa primi quoque Christiani conveniebant, quando sacra cœna frui volebant. 1. Cor. XI. 20. Act. II. 42. Aliorum autem conversio licet prima ætate, cum Ecclesia primum esset colligenda, per extraordinarios nuntios a Deo immediate missos perficeretur, tamen cum hujus generis homines non semper nec ubique adesse possint, illi nihil magis inseruire potest, quam existentia cœtus externi, in quo verbum Dei prædicatur, & sacramenta administrantur. Hæc enim est veluti publica vox Dei in mundo, qua omnes homines ad regnum cælorum invitantur. Ergo membra Ecclesiæ invisibilis obligantur, conventus ad colendum Deum cogere, & sic visibilem quoque Ecclesiam formare. Quæ res omnium luculentissime praxi Apostolorum & primæ Ecclesiæ comprobari potest.

4. Opera charitatis singulis quidem hominibus exhiberi debent. (§. 99.) Quia vero membra invisibilis ecclesiæ, h. e. veri fideles tum inter se tum cum Christo, capite suo, perfectiore & sanctiore vinculo uniti, & corporis ejus spiritualis membra sunt, (§. 133.) ex qua causa Christus quoque sibi ipsi exhiberi, ait, beneficia,

Gg 4

quæ

quæ fidelibus exhiberentur, Matth. X. 40. XXV. 40. sequitur, *fideles se invicem singulariter & præ aliis hominibus diligere, juvare, & perficere oportere*, Gal. VI. 10.

5. Est etiam officium erga alios, ut illorum conversationem quæramus, aut certe non fugiamus. (§. 105.) Hoc officium cum pro mensura obligationis, eos diligendi, & propriæ utilitatis determinari debeat, eorum quoque consuetudinem & familiaritatem tanto diligentius quæramus & conservemus, qui majori charitatis gradu a nobis prosequendi sunt, & quorum conversatio nobis maxime salutaris est. Jam vero fideles se invicem ut membra corporis Christi & fratres diligere debent. Et præterea frequentius illorum consortium communi ædificationi plurimum inservit. *Hinc & fideles fidelium conversationem diligenter quærant, cum illis familiaritatem colant, & officia ad conversationem pertinentia sibi mutuo fideliter præsentent.*

6. Deus dona sua inter fideles inæqualiter distribuit. Sunt fide, scientia, prudentia, aliisque virtutibus nobis inferiores, sunt vero etiam superiores. Hæc dona cum Deus pro sapientissimo suo consilio ita impertitus sit, ut quilibet pro virium & donorum mensura aliis ad communem ædificationem inserviat, quilibet quoque fidelis hanc suam ad alios relationem ante
ocu.

oculos habeat, & illi conformiter suas actiones componat, *ideoque infirmos non contemnat, multo minus offendat, sed patienter toleret, & cum charitate, modestia, & lenitate eos emendare studeat, firmioribus autem excellentiora dona non invideat, verum potius eos propterea veneretur, & illorum cognitione, prudentia, fide, & pietate in suam emendationem utatur.* Rom. XIV. 1. XV. 1. 2. 7. 1. Cor. VIII. 9. 1. Cor. XII. 4. seqq.

Obligatio fidelium, qui extra Ecclesiam Visibilem existunt, in externam societatem ecclesiasticam coeundi, duplex habet fundamentum, propriam nimirum cujusvis fidelium ædificationem, & officium, nomen Dei profitendi & celebrandi. De quo posteriore cum dictum sit §. 84. 85. motiva quoque obligationis, de qua nunc agimus, inde petenda sunt. Fideles ergo, qui inter homines vivunt, falsæ religioni addictos, qui & illorum sacris hactenus usi sunt, & quibus non datur accessus ad Ecclesiam visibilem veram, aut quia nullibi existit, aut quia nimis remota est, isti, inquam, fideles sine dubio obligantur, sese a falsa Ecclesia separare, & ad cultum puriorem Deo exhibendum distinctos conventus cogere. Quandoque deest occasio. Et tunc satis est, ut ab iis sacris abstineant, quæ impia esse censent, reliquis

Gg 5 utan-

utantur, quantum conscientia permittit, ceterum autem ecclesiam domesticam instituant, aut soli privatim Deo serviant. Solus periculi metus ab hoc instituto neminem abstrahere debet, quamquam nec sine necessitate periculis sese exponere quisquam teneatur. Hinc & conventus sacros occultare licet, si solius propriæ ædificationis causa agantur, nec ulla spes veræ Ecclesiæ restituendæ affulgeat. Qui metu periculi, negotii gravitate, virium imbecillitate, nimix difficultatis aut deficientis vocationis præsumptione impediuntur, ut visibilem cœtum puriorem non colligant, & hinc corruptelas Ecclesiæ in occulto tantum dolent, forte peccant, sed ex infirmitate, quam Deus pro gratia sua illis condonabit. Melius tamen conscientix consulunt, si, prævia deliberatione & invocatione nominis divini, prima occasione oblata, puriora sacra restituendi utantur, & futuros rerum eventus Deo committant. Cæterum cum multæ rationes suadeant, ut vera Ecclesiæ invisibilibus membra se invicem nosse studeant, vera quoque filiorum Dei criteria illis perspicua esse debent.

Ecclesia
visibilis describitur.

§. CXXXV.

ECCLESIA VISIBILIS est cœtus eorum, qui

qui doctrinam & nomen Christi externe profitentur, & mediis gratiæ in suam ædificationem utuntur. (§. 133.) Quod cum fieri nequeat, si illius membra nunquam conveniant, neque tamen semper uno eodemque loco adesse possint,

1. *Membra Ecclesiæ visibilis certo loco & tempore ad colendum Deum convenire debent;*

2. Hic cultus Dei, qui in frequentia hominum peragitur, PUBLICVS dici solet. *Unde nulla concipi potest Ecclesia visibilis, nisi publicus cultus Deo exhibeatur;*

3. Quemadmodum impossibile est, ut omnes isti, qui eandem Deum colendi rationem sequuntur, flatuto tempore eodem loco conveniant, ita diversis locis particulares cœtus congregari possunt, qui omnes in eodem Deum colendi modo consentiunt. *Hi cœtus particulares vere sunt eiusdem societatis partes, eandem Ecclesiam constituunt, & sic efficiunt, ut eadem Ecclesia visibilis per universum terrarum orbem dispersa sit;*

4. Variæ sunt actiones ad cultum Dei publicum pertinentes, & vario ordine peragi possunt. Hic ordo nisi determinatus esset, sed a cujusvis arbitrio dependeret, magna inde metuenda esset confusio. At vero Deus omnia decenter & secundum ordinem in Ecclesia fieri vult. 1. Cor. XIV.

XIV. 40. *Ergo & certa regula sacrorum publice peragendorum ubique extare debet.*

5. Præcipuæ actiones, quibus Deus publice colitur, sunt tractatio verbi & usus sacramentorum. *Quando igitur Christiani publice conveniunt, id operam dare debent, ut verbum Dei doceatur, & sacramenta administrantur.*

6. Publica populi institutio nec est in cujusvis potestate, nec, si foret, omnibus permittenda esset. Qualis enim confusio conventus Christianorum perturbaret, si quisque pro arbitrio publice docere vellet, nemo autem ad Ecclesiam docendam vocatus & destinatus foret! Hinc & Christus, licet multos haberet discipulos, tamen duodecim tantum Apostolis munus docendi tradidit. Matth. XXVII. 19. 20. Et Apostoli rursus, ubi Ecclesias plantaverant, seniores constituebant, qui populum docerent. Act. XIV. 23. Tit. I. 5. Idem servari voluerunt ab Ecclesiis, & ut eligerent personas, sacro munere haud indignas, Paulus diversis locis docuit, quales oporteret esse Ecclesiæ doctores. 1. Tim. III. 1. seqq. Tit. I. 6. seqq. *Quapropter Ecclesia carere non potest ministris rite vocatis & constitutis, qui munere docendi & sacramenta administrandi fungantur.*

7. Postquam orbis christianus in varias sectas divisus est, doctrina & cultu multis modis

modis distinctas, quæ omnes, excepta unica, falsam doctrinam sequuntur, licet videri velint veram retinuisse & profiteri, vera Ecclesia operam dare debet, ut nec in errores falsarum ecclesiarum consentire videatur, nec doctores publici, falsis principiis imbuti, & impurioribus sacris addicti, admittantur. Id autem evitari nequit, nisi definita extet dogmatum & sacrorum receptorum designatio. Sola enim protestatio, se scripturam sequi, jam non sufficit, cum & falsæ ecclesiæ idem de se gloriantur. At vero talis dogmatum characteristicorum recensio dicitur SYMBOLVM seu CONFESSIO FIDEI. Ergo præsens rerum facies postulat, ut Ecclesia vera sua habeat symbola.

8. Ecclesia conventus suos celebrat, tum ut ipsius membra in fide & pietate confirmantur, & irrogeniti, qui se illorum societati ingerunt, convertantur, tum ut nomen Dei & Redemptoris nostri Jesu Christi celebretur. Huic fini præcipue quidem inservit verbi divini prædicatio, & sacramentorum usus. Sed & multum huc faciunt preces publicæ & communes. Sicuti enim Deus nulla re evidentius colitur, quam precibus, (§. 88.) ita, si publice conjunctis plurium cordibus & vocibus adoretur & invocetur, hæc actio præstantissimus est Dei cultus publicus, in ipsius hono-

honorem tendens. Magnam præterea vim habet, pietatem & devotionem excitandi, & amplissima exauditionis promissione ornata est a Christo. Matth. XVIII. 19. *Quare Ecclesia cultum suum publicum præinstruat, ut Deus publicis & communibus precibus coli & invocari possit ab universa multitudine.* Ps. LXXXI. 2. seqq. LXXXVII. 7. Act. I. 14. Eph. V. 19. Col. III. 16.

9. Tempus quoque certum & fixum esse debet, quo Ecclesia conveniat. Quod quamvis in se spectatum varie determinari possit, si modo ratio habeatur tum finis per cultum publicum consequendi, tum aliorum negotiorum humanorum, quæ conservandæ vitæ, familiæ, reipublicæ & aliis necessitatibus inserviunt, tamen cum Deus diem septimum sanctificari iusserit, atque hujus rei rationem adjecerit, quæ ad omnes homines pertinet, Exod. XX. 8. seqq. ab hoc instituto Christianis recedere non licet. In Vet. Test. hic dies erat dies Sabbathi, eundemque primi Christiani aliquamdiu retinuerunt, & diutius retinere potuissent. Quia vero ratio legis tantum poscit, ut sex diebus labore ordinario exactis septimus Deo sacer sit, nec ulla hebdomatis dies tanquam in se sanctior reliquis præferatur, sed potius Paulus de parte festi, novilunii, & sabbathi quemquam judicari vetet, Col. II. 16. ad

christianam libertatem utique pertinebat, pro die sabbathi alium quendam substituere. Cum ergo Majores nostri non parum causæ haberent, externam quoque sacrorum conformitatem cum Judæis tollendi, dies vero solis, quo Christus a mortuis resurrexerat, præ reliquis sempiterna memoria dignus videretur, cultum Dei publicum a die sabbathi in diem solis transferebant. Quam consuetudinem cum nulla sit causa deserendi, *Ecclesia die solis ad colendum Deum merito convenit, quamquam & alios dies, propter singulare Dei beneficium Ecclesie olim exhibitum notabiliores, Deo & ejus cultui publico sanctificare possit.*

10. Publica illa Ecclesie sacra vix peragi possunt sine ritibus & ceremoniis. Hoc nomine intelligo actiones aut agendi modos, qui ad bonum finem & ordinem in Ecclesia observari solent, a Deo autem nec instituti nec prohibiti sunt. Quamquam & hoc actionum genus non omni respectu prorsus sit indifferens, (§. 10.) ita tamen indifferens dici potest, ut absolute & in genere spectatum neque bonum neque malum sit, sed suam moralitatem a variantibus circumstantiis accipiat. *Hinc Ecclesia, si ritibus opus esse putet, eos definiat, quos sibi bonos & utiles esse censet, eosdem vero aliis Ecclesiis invitis non obtrudat, sed quamlibet hac in re sua libertate frui sinat, & qui semel*

*semel recepti sunt, non temere mutet cum
sensione conscientiarum infirmarum.*

11. Ecclesia quidem impios & hypocritas exturbare haud potest. Matth. XIII. 19. 20. 38. Si tamen ad vitia publica & scandalosa plena taceret, & qui illorum rei sunt omnibus sacris perinde frui sineret, ac reliquos Christianos, ipsa in turpissimum hunc sacrorum abusum, quo impiorum condemnatio augetur, consentiret, 1. Cor. XI. 27. 29. Matth. VII. 6. & ipsam religionem hostium calumniis exponeret. Ergo necesse est, ut notorie impios ab usu quorundam sacrorum excludat, & resipiscentes non nisi certo modo & ordine sibi reconciliari patiatur. 1. Cor. V. 1. seqq. Determinatus ille modus agendi cum facinorosis, ab arctiore communione ecclesiastica excludendis, dicitur *DISCIPLINA ECCLESIASTICA.* Unde & *hac Ecclesia merito carere non deberet.*

12. Istæ constitutiones, quibus cultus publicus Deo exhibendus, & ordo servandus in Ecclesia determinatur, cum rationem suam habeat in jure & obligatione Deum publice colendi, & Ecclesiam visibilem conservandi, hoc autem jus & obligatio ad universam Ecclesiam pertineat ab universa quoque Ecclesia merito commendæ sunt. Fieri tamen potest, ut exercitium hujus juris ad quasdam idoneas perso-

personas libero consensu devolvat, sed ita, ut nullum jus illis permittatur, Ecclesiæ invitæ quicquam obtrudendi, quo suam conscientiam onerari putat. *Ergo aut tota Ecclesia ipsa de rebus suis disponat, aut vices suas nonnullis membris deferat, ita tamen, ut votum negativum seu jus protestandi sibi semper reservet.*

Officia membrorum Ecclesiæ, ut talium, partim COMMUNIA sunt, conjuncto omnium aut plurium studio adimplenda, partim SINGULARIA, quæ singulis Christianis seorsim perficienda incumbunt. Ea, quæ nunc perstrinximus, sunt communia. Et primum quidem, cujus mentionem fecimus, pertinet ad conventus publicos, ideoque totam obligationem Deum publice colendi involvit. Hoc officium quin Deo præstandum sit, nemo facile dubitabit, si commoda adsit occasio id agendi, si liberum religionis exercitium permittatur, & si homines, ut pro conscientia Deum publice colant, excitentur & invitentur. Sed si forte prohibitum aut periculosum sit, ad cultum publicum convenire, num & tunc detur obligatio ad eundem, disputatum est. Certe si aliqua lex Dei extat, aut aliæ rationes adsunt, quæ docent, esse Dei voluntatem, ut, qui veram fidem corde amplectuntur, ad eam quoque profitem-

Sub. Theol. Moral. Hh dam

dam, & ad Deum publice colendum conveniant, tanta est hominum obligatio ad cultum publicum, ut iniquum esset, eum ex periculi metu negligere. At vero rationes istas adesse, certum est. Nam 1. ipse Deus cultum publicum in Vet. Test. instituerat, quem Christus non abrogavit, sed potius suo exemplo, dum ipse publicis sacris interesset, confirmabat. 2. Cum Christus Ecclesiam suam inter omnes gentes plantari juberet, non tantum fidei doceri, sed etiam credentes in nomen P. F. & Sp. S. baptizari volebat. Matth. XXVIII. 19. 20. Hic sollemnis ritus inter alia hunc quoque finem institutus erat, ut, quod doctrinam ejus reciperent, publice declararent, se jam Judaismo aut Gentilismo nuncium mittere, in aliam Ecclesiam transire, & Deo P. F. & Sp. S. imposteriorum servire velle. Quorsum hac re opus fuisset, si sufficeret, corde tantum credere, & Deum privatim, nemine id observante, colere? 3. Officia ministris Ecclesiae tradita, quibus Ecclesia colligi & conservari debebat, ita erant comparata, ut non nisi in conventibus publicis peragi possent. Hoc enim pertinebat verbi divini praedicationis & sacrae coenae administratio, quam frequentia Christianorum fieri oportuisse praxis Apostolorum docet. 1. Cor. XI. 17. 20. 4. Regnum sibi instaurandum esse

quod esset ecclesia visibilis, Christus multis parabolis commonstravit, Matth. XIII. 24. seqq. 47. seq. XXII. 1. seqq. Impossibile autem est, ut Ecclesia visibilis existat sine conventibus publicis. 5. Apostoli, qui mentem Domini sui optime norant, conventus sacros agebant, ubicunque Ecclesiam plantaverant, & fideles diligenter monebant, ne illos desererent. Ebr. X. 25. Huic instituto primorum temporum Christiani tanto etiam fervore inhærebant, ut nullis periculis & persecutionibus se absterreri paterentur. 6. Cultus ille publicus est publica professio nominis divini, quam si quis propter humanam legem aut ex metu periculi negligeret, homines magis timeret, quam Deum, seque suamque vitam magis diligeret, quam Deum. Quod vero qui agit, non potest esse verus Christianus. Matth. X. 35. XVI. 24. Act. IV. 19. Quin & hæc intermissio cultus publici abnegatio Christi foret. Matth. X. 33. 7. Sine cultu publico paucissimi instrui & confirmari possunt in fide. Nullus quoque datur sacramentorum usus. 8. Dum Christus communes & publicas preces eximia promissione ornat, Matth. XVIII. 19. 20. hoc ipso præcipit, ut Christiani ad orandum conveniant. Præsupposita ergo cultus publici necessitate Ecclesiam quoque cuncta sic ordinare & dis-

H h 2

ponere

ponere oportet, ut finis ejus, qui est celebratio nominis divini, & membrorum ædificatio, obtineri possit. Inprimis puritatem doctrinæ & legitimam sacramentorum administrationem sibi commendatam habeat. Ritus accidentales & variabiles præcipua determinet, ut omnia ordine & decente, & ad excitandam devotionem, in conventibus publicis peragantur. Super quoque membra salutaribus statutis & legibus obliget, ut & extra conventus publicos omnia fiant honeste, & scandala evitentur. Lex divina, qua dies septimus sanctificari jubetur, non erat ceremonialis. Rationem enim, quam ipse Deus reddit, minime petita est ex typo, sed ex creatione mundi. Hinc & pro octavam aut nonam substituere non licet. Quod vero Judæi jussi fuerint, inter septem dies ultimam, h. e. diem sabbathi sanctificare, minime factum est, quod huiusmodi diei singularis forte sanctitas adhæreat, quod jam ante legem latam apud Judæos moris esset, hanc diem cultui divino dedicare. Exod. XVI. 23. Quare cum libertati christianæ relictum esset, e septem istis diebus eligere, quam vellent, Christiani pro die sabbathi diem dominicum substituere utique potuerunt. Externus cultus divini formam aliasque suæ societatis

tis leges Ecclesia præscribere potest, si magistratus nullam illius curam gerit, aut hanc potestatem illi permittit. Quodsi vero princeps Ecclesiæ rationem habeat, & ordinem in Ecclesia servandum ipse determinare vult, hoc ipsi intuitu juris circa sacra denegari haud potest. Videat modo, ne conscientis vim inferat, nec sacra invitis obtrudat, quibus se offendi subditi protestantur.

§. CXXXVI.

Ecclesia visibilis vera est cœtus, qui Deum externe & publice colit, veram verbi divini doctrinam profitetur, & sacramentis juxta Christi institutionem utitur. (§. 133. num. 4. 5. 6.) Quodsi ergo illa alicubi existit, homo autem ad eam non accederet, ille & Deum publice colere, & nomen ejus profiteri, & mediis gratiæ in suam ædificationem uti negligeret. At vero Christiani gravissima obligatione tenentur, & externum publicumque cultum Deo exhibendi, & nomen ejus celebrandi, & doctrinam Christi profitendi. (§. 83. 84. 85.) Hinc & membra Ecclesiæ invisibilis, simulacra possunt; conventus publicos agere, & Ecclesiam visibilem formare debent. (§. 134. num. 3.)

Ergo Christiani cum Ecclesia

Hh 3

visibilis

visibili vera, si qua existit, uniri, aut, si jam illius membra sunt, in eadem perseverare obligantur. Hæc erat causa, cur Christus discipulis suis baptismum applicari voluerit. Matth. XXVIII. 19. Marc. XVI. 16. & Apostoli omnes, qui Evangelium amplectebantur, baptisate in Ecclesiam Christi reciperent. Act. II. 41. VIII. 36. 37. 38. 47. 48. Qui vero hoc officium, quem admodum oportet, adimplere vult,

1. Dogmata & sacra tam vera quam aliarum Ecclesiarum probe perspecta habeat, eademque juxta normam verbi divini diligenter exploret, ut verum & falsum a se invicem distinguere sciat. Jo. V. 39. Act. XVII. 11. 2. Pet. I. 19.

2. Vera religio illiusque professio & veri Dei cultus illi carior & pretiosior sit re quam que alia. Ps. LXXIII. 28. LXXXIV. 2. 3. 11. Prov. VIII. 10. 11. Jer. XV. 16. Apoc. VI. 9.

3. Caveat sibi ab Apostasia, nullisque modis aut periculis se flecti patiat, ut a vera Ecclesia ad falsam transeat. 2. Pet. II. 20. 2. Ebr. VI. 4. 5. 6.

4. Nec quicquam peragat, quo membra Ecclesie falsæ alias dignosci solent, etiamsi id aliis ad adiaphora referri possit. 1. Cor. X. 19. 20. Gal. V. 2. 3.

De publica Dei & doctrinæ Christi professio

ne, de necessaria cum vera Ecclesia unione, apostasia, separatismo & indifferentismo cum jam disputatum sit §. 85. & Sch. nolo hic ea denuo repetere. Si quis autem quærat, *quid agendum sit membro Ecclesie verae, si inter populos falsæ religioni addictos versetur?* respondeo, non licere sacris illorum uti, neque, si de fide sua interrogetur a superioribus, eam dissimulare, neque ritus observare, qui falsæ religionis signa esse solent; Id enim qui ageret, aliis persuaderet, se in falsam religionem consentire, & hoc ipso veram abnegaret; sed nec necessum esse, ut quis ultro nulla exigente causa profiteatur, displicere sibi religionem ab ista gente receptam, seque aliam habere fidem. Cum enim divina vocatio, ad edendam fidei professionem, hactenus desit, & hinc de voluntate Dei non constet, num nos hoc tempore & sub his circumstantiis veritatis testem esse velit, merum autem silentium pro approbatione falsæ religionis reputari nequeat, præpostera illa confessio temeritas, & tentatio Dei foret.

§. CXXXVII.

Ecclesia visibilis ex conventibus publicis dignoscitur, & qui eos frequentant, pro illius membris haberi solent. (§. 135.

Officia intuitu cultus publici.

H h 4

num.

num. 1. 2.) In his autem conventibus, si Ecclesia sit vera, verbum Dei pure docetur, sacramenta rite administrantur, & Deus publicis precibus invocatur & honoratur. (§. 135. num. 5. 8.) Cum ergo verus Christianus cum Ecclesia visibili verus unitus esse, & data occasione declarare debeat, se illi adherere, (§. 136.) cumque Deum externe colere obligetur, imprimis celebratione nominis ejus, confessione doctrinae Christi, precibusque publicis, (§. 83. 84. 85. 88.) denique cum & omnibus mediis ipsi utendum sit, quibus ad cultum Dei semper magis magisque preparari & sanctificari possit, & haec media sint tractatio verbi & usus sacramentorum, nemo non videt, magnam adesse obligationem, conventus sacros frequentandi, & cultum Dei publicum in Ecclesia vera participandi. Ps. LXXXIV. 2. 3. 11. Ebr. X. 24. 25. Quemadmodum autem hoc studium requiritur, tum ut nomen Dei celebretur, tum ut propria cujusvis anima sanctificetur & aedificetur, ita & quilibet ea animi dispositione cultui publico intersit, ut hoc salutari sine potiri queat. Atque huc pertinet,

1. *Animo esse composito, vanasque cogitationes & pravos affectus removere ac compescere, cum loca sacra ad colendum Deum adimus.* Matth. V. 23. 24. VI. 21. 24. XIII. 12. 2. Ne

2. *Nomen ejus invocare, ut cultum, quem ipsi cum aliis sanctis exhibere volumus, sua gratia sanctificet, nobis salutarem reddat;* (§. 87.) Matth. VI. 9. Eph. I. 16. 18. 19.

3. *Preces publicas cum humilitate spiritus, devotione cordis, & certa exauditionis spe in Christo collocata offerre;* (§. 88.)

4. *Verbum Dei summa cum reverentia, attentione, meditatione, ad se suumque statum applicatione, & proposito obsequendi audire;* Luc. VIII. 8. 15. Act. X. 44. XVI. 14. I Theff. II. 13. Jac. I. 22. seqq.

5. *Sacramentorum quoque administrationi interesse, Deo pro divinis hisce beneficiis gratias agere, finem, vim, ac efficaciam eorum ponderare, & ut omnibus utentibus salutaria sint, precari.*

Qui putat, privatas preces & verbi divini meditationes non minus, imo quandoque plus habere utilitatis, quam publicas, ideoque publicos Christianorum conventus rarissime aut plane non frequentat, illum memorem esse volumus, 1. *Deum publice colendum esse,* (§. 135. & Sch.) hoc autem fieri haud posse, si omnes in privato cultu acquiescerent; 2. *Libertatem Deum publice colendi ingens esse beneficium,* quo si carendum nobis foret, vera Dei cognitio brevi extingueretur, cujusque adeo contentus est magna ingrati-
H h 5 tudo

tudo, & ipsius Dei contemptus; 3. Simpliciores, qui tamen publice doceri debent, valde offendi, si videant, prudentiores, aut qui tales esse videntur, cultui publico rarissime interesse; 4. Deum ipsum per ministros publice docere & vocare homines, suaque sapientissima directione efficere, ut quisque præter expectationem id audiatur, quo excitari, flecti, in fide confirmari, solatio erigi, &c. possit; 5. *Publicos* conventus & communes preces magnas habere promissiones; Matth. XVIII. 19. 20. 6. *Denique* conventus Sacros etiam cogi, ut Deum profiteamur coram mundo, nomen ejus celebremus, fidem nostram declarem, & nos Majestatem ejus venerari testemur. Cavendum autem est, ne quis ex mera hypocrisis, aut opinione meriti, aut etiam sine justa devotione cultum publicum frequentet. Illi enim qui agunt, sine dubio peccant (§. 17.) Sic & illi gravissime delinquant, qui in conventibus Christianorum & locis Deo sacris petulantiam exercent, & aliorum devotionem quacunque ratione turbant. Hi enim publice testantur, se nihil habere Numinis sensum, nihilque cogitare ens illud summum & sanctissimum, quod his locis singulari modo præsens est, & ingentia scandala aliis præbent, quorum ipsi Deo rationem aliquando sunt reddituri.

§. CXXXVIII.

Sacramenta novi fœderis a Chri- Intuitu bap-
sto instituta sunt, ut omnium usibus in- ptismi.
serviant. Inprimis BAPTISMVS medium
illud est, quo parvuli fide donantur, & in
fœdus gratiæ recipiuntur, adultis autem,
si iam credant, fides confirmatur. Jo. III.
5. Eph. V. 26. Tit. III. 5. Præterea quo-
que Christus homines mediante bap-
tismate pro Christianis declarari, & ad pro-
fessionem ac cultum sanctissimæ Trini-
tatis solemniter initiari voluit. Matth.
XXVIII. 19. Inde vero varia nascuntur offi-
cia, Nam

1. *Qui nondum baptizatus est, det operam,
ut sacro hoc fonte tingatur. Matth. XXVIII.
19. Marc. XVI. 16. Act. II. 41. VIII. 36.
seqq. X. 47. 48.*

2. *Et quoniam plerisque in gremio Ec-
clesiæ natis mox post ingressum in hanc vi-
tam naturalem baptismus applicari solet,
quo ipso in fœdus gratiæ recepti sunt, qui-
libet salutare hoc fœdus baptismale quotidie
renovet, tum serio sibi representando maxima
illa beneficia, a Deo per baptismum sibi collata,
& pro iis gratias agendo, tum vero & quic-
quid ipsius nomine promissum est, meditando,
approbando, propositum adimplendi illud reno-
vando, & Deum invocando, ut vires ad id ne-
cessarias nobis largiri velit. 1. Pet. III. 21.*

3. Li-

3. *Liberos nobis natos, ut & alios, qui in nostra potestate sunt, mature baptizari curamus.* Matth. XIX. 14. Jo. III. 5.

4. Receptum est in Ecclesia, ut parvuli & adulti baptizandi suæ inaugurationis testes habeant, qui eos ad sacrum fontem comitentur, illorum nomine spondeant, aut propriæ sponsonis testes sint. Hæc consuetudo licet non sit necessaria, cum baptismus in conspectu totius Ecclesiæ peragi possit, multum tamen utilitatis habet, & ex parte patrinorum officium pietatis & charitatis est. Nam & sanctitatem & necessitatem baptismi testantur, & baptizatos in communionem Ecclesiæ immediate recipiunt, & illorum nomine cum Deo paciscuntur, aut pacti testes sunt, & precibus suis divinæ gratiæ eos commendant. *Hinc si quis a nobis petat, ut hoc officio fungamur, illud deprecari non licet, sed potius ex pietate in Deum & charitate in proximum illud lubentissime nobis imponi patiamur, baptismo cum devotione adsumus, pro baptizando apud Deum intercedamus, illius curam geramus, & si occasio ita ferat, de fide re baptismali eos moneamus.*

Reiteratio baptismi nec necessaria est, nec mandatum aut exemplum habet in scriptura. Hinc & ab Ecclesia merito improbat. Tanto magis autem necessarium est,

ut fœdus baptismale sæpius renovetur. Beneficia, quæ Deus per baptismum obtulit & contulit, sunt ea omnia, quæ discipulis suis promisit. Voluit enim homines baptisate in numerum discipulorum suorum cooptare. Baptizati autem vicissim promiserunt, se in Deum Patrem, Filium, & Sp. S. credituros, doctrinam Christi professuros, & ad illius normam actiones suas composituros esse. Hinc quilibet Christianus animo suo diligenter volvat, quidnam hac promissione contineatur, semetipsum exploret, qua in re contra eam hactenus peccatum sit, studium suum, promissum Deo datum servandi, renovet, & a Deo opem, vires, & gratiam necessariam petat. Obligatio, parvulos ad baptismum offerendi, a valore pædobaptismi dependet, quem in universali mandato Christi ac in efficacia & virtute baptismi satis fundatum esse novimus. Patrini ab initio adhibiti esse videntur, ut essent testes baptismi vere administrati. Cum itaque infantes in conspectu totius Ecclesiæ baptizari possint, illorum usus non est absolutæ necessitatis. Requiritur tamen, ut loco parentum infantem ad baptizandum offerant, & hinc illorum vires sustineant, si forte ipsi deficient, ut infantum nomine fidem christianam profiteantur, ut suæ intercessioni apud Deum
& sig-

& singulari curæ baptizandum habeant
commendatum. Hæc omnia cum tendant
in nominis divini gloriam & proximi uti-
litate, tale officium alicui denegare non
licet.

§. CXXXIX.

Intuitu sa-
cræ cænæ.

Cum Christus sacram cœnam institue-
ret, voluit, ut perpetuus illius esset usus
in Ecclesia. Dicebat enim: Hoc facite
in meam commemorationem, Luc. XXII.
19. Mandatum hoc Apostoli ita interpre-
tabantur, ut, ubicunque Ecclesia existe-
ret, hujus quoque sacramenti usus intro-
ducendus esset. Hinc illius virtute Chri-
stianis ubique locorum sacram cœnam ad-
ministrabant, &, ut hic ritus ab iis sancte
servaretur, præcipiebant. 1. Cor. XI. 23,
seqq. Inde sequitur,

1. *Quemcunque Christianum ad frequentio-
rem usum sacræ cænæ obligari.*

2. Et quoniam Paulus testatur, magnam
illorum esse miseriam, qui sacra cœna in-
digne uterentur, 1. Cor. XI. 27. 29. *omni
studio evitandum est, ut quisque illa digne
fruat.*

3. Hoc autem de iis tantum prædicari
potest, qui sacramento hoc ita utuntur,
quemadmodum a Christo institutum est,
qui sanctissimum hunc ritum id esse cre-
dunt.

dunt, quod vere est, & qui in eum finem sacra cæna utuntur, in quem Christus eam destinavit. Enim vero primum constat, utramque speciem a Christo singulariter administratam & institutam esse. Matth. XXVI. 26. 27. 28. Marc. XIV. 22. 23. 24. Luc. XXII. 19. 20. *Ergo & utraque species huius sacramenti utendum est.*

4. Cum Christus panem & vinum discipulis offerens diceret: Hoc est corpus meum; Hoc est sanguis meus; significabat, se cum pane benedicto corpus suum ad edendum, & cum calice benedicto sanguinem suum ad bibendum exhibere. Neque aliter sententiam magistri sui intelligebant Apostoli. Docebant enim, verum quidem panem & vinum in sacra cæna adesse, distribui, edi, ac bibi, sed cum his externis elementis simul conjunctum esse verum corpus & sanguinem Christi. 1. Cor. X. 16, XI. 26. 27. 28. 29. *Ergo qui sacra cæna digne uti volunt, credant, necesse est, una cum pane corpus, & una cum vino sanguinem Christi sibi vere exhiberi & communicari.*

5. Finis, in quem Christus sacram cænam instituit, est recordatio mortis ejus, 1. Cor. XI. 26. per quam aut historica, aut salutaris & viva intelligi debet. Historica, qualis etiam in sceleratissimum quemvis hominem cadit, nullius est utilitatis.

tatis. Cum itaque in hunc finem, omni utilitate destitutum, res adeo mysteriosa instituta esse nequeat, Christum salutarem & vivam mortis suæ recordationem intendisse, certum est. At vero ea involvitur tum ut homo causas & effectus mortis Christi, h. e. satisfactionem pro nobis præstitam, peccatorum remissionem, & reconciliationem cum Deo, recte tenentur tum ut hæc bona tanto pretio sibi comparata efficaciter desideret, tum ut ea sibi a Deo jam offerri credat, in iis acquiescat suamque fiduciam collocet. Ita enim quæ mortis Christi recordatur, & fructus illius vere percipiet. *Ad dignum ergo sacræ cænæ usum hoc quoque requiritur, ut redemptionem morte Christi factam certo credamus, ut eam participare cupiamus, ut in ea fiduciam nostram ponamus, & ut salutare hos motus sacræ cænæ usu promovere studeamus.*

6. Fieri potest, ut quis uno alterove requisito, aut forte etiam omnibus, careat. Ne igitur sacræ cænæ indigne utatur, *omnia homo ad mensam Domini accessurus ipsum diligenter exploret.* 1. Cor. XI. 28.

7. Quod dum agit, si forte intelligat, se requisitis istis ad dignum sacræ cænæ usum necessariis carere, omnem operam det, ut hanc fidem hosque salutare motus quorum mentionem fecimus, sibi compararet, & usu sacræ cænæ, quem intendit, augeat.

augeat ac confirmet. Quod studium cum dicatur PRÆPARATIO, quisque se ad salutarem sacramenti perceptionem summa cura præparet.

8. Retentus est in Ecclesia nostra ritus privatae confessionis & absolutionis, remotis tamen superstitionibus falsisque opinionibus, quæ huic consuetudini in papatu adherent. Hic mos quamvis a Christo institutus non sit, & hinc sine eo sacramentum digne percipi possit, plurimum tamen habet utilitatis. Nam & confessus docetur, qualem esse oporteat, si sacra cæna in animæ suæ commodum uti velit, & ex verbo Dei convincitur, quod si ita comparatus sit, habeat peccatorum remissionem. Hinc & sui ipsius explorationem & præparationem adjuvat, & fiduciam in Christi merito divinisque promissionibus collocandam promovet. Nec prorsus omni mandato & promissione Christi destituitur. Quando enim inquit, peccata illis remissum iri, quibuscunque ministri Ecclesiæ remissuri essent, Matth. XVIII. 18. Jo. XX. 23. equidem non præcipit, ut quisque ante usum sacrae cænae in ministro Ecclesiæ absolvatur, vult tamen, ut sacerdotes peccatorum remissionem data occasione annuncient, suamque gratiam & remissionem iis, qui juxta verbum Dei absoluti essent, promittit.

Schub. Theol. Moral.

I i

Si

Si ergo privata confessio & absolutio in Ecclesia recepta est, cujus nos sumus membra, nemo eam temere negligat.

9. Sacra cæna non tantum eo momento, quo nobis administratur, sed & post hæc effectus suos salutare in nobis producere debet. Hanc vero utilitatem inde percipimus, si post sacramenti usum animo nostro voluamus, nos participes factos esse corporis & sanguinis Christi, id nobis pignoris loco datum esse in confirmationem, quod & pro nobis individualiter mortuus sit Christus, ideoque nos Deo reconciliatos esse, & habere peccatorum remissionem. Sed quia tantum beneficium non nisi digne utentibus contingit, homo christianus semetipsum convincat, se sacra cæna digne usum esse, hujus beneficii sæpius recordetur, pro eo nomen Dei celebret, fructus salutare diligenter perpendat, & ne illos iterum perdat, summo studio caveat.

10. Ea nunc est rerum facies in orbe christiano, ut, quæ in eo nata sunt, sectæ hujus sacramenti usu a se invicem distinguantur, sic ut illius Ecclesiæ membra esse censeamur, a qua sacram cænam accipimus. Cum ergo quilibet Christianus publice profiteri debeat, se esse veræ Ecclesiæ membrum, nihil autem peragere possit, quod membri falsæ Ecclesiæ signum esse soleat, *sacra cæna publice utendum, minime*

vero ferendum est, ut a falsa Ecclesia nobis administraretur.

Verba Christi, quæ primæ administrationi sacrae cænæ adjecta legimus: HOC FACITE IN MEAM RECORDATIONEM; Luc. XXII. 19. I. Cor. XI. 24. merito pro lege habentur. Etiam si vero & illa lex non extaret, tamen institutio sacramenti hujus ab ipso Christo facta, instructio, quomodo sacra cæna utendum sit, praxis Apostolorum, magnitudo beneficii, salutare effectus, & id genus alia instar legis forent, (§. 19.) sic ut nemo sibi persuadere possit, perinde esse, sive hoc sacramento frui velit, sive nolit. Finis, in quem institutum est, etiam docet, frequentissime sacra cæna utendum esse. Primi Christiani quotidie, aut certe singulis diebus dominicis ad mensam Domini accedebant. Cum vero pietas paulatim frigeret, sic ut tota illorum vita non amplius esset continua præparatio ad dignum usum sacrae cænæ, & præterea sacramentum quotidie perceptum vilescere inciperet, mos ille in primis Christi discipulis maximopere laudandus desiit, nec illius restitutio pro præsentis plerorumque Christianorum statu urgeri poterit. Usus tamen frequentior, licet cujusvis explorationi & judicio relinquendus, non satis

commendari potest. Quemadmodum enim
tem propter magnam & multiplicem utili-
tatem, quam DIGNE utentes percipiunt,
sacra cæna sæpius utendum est, ita & hæc
dignitatem quisque sibi comparare studeat.
Potest illa commode in DIGNITATEM
PERSONÆ & TRACTATIONIS dispesci.
Per DIGNITATEM PERSONÆ intelligo
præsentiam qualitatis, qua nemo carere
debet, qui sacra cæna in eum finem uti vult,
in quem instituta est. Atqui hunc finem
esse salutarem mortis Christi recordatio-
nem, divinus ille verborum institutionis
interpres, Paulus, I. Cor. XI. 26. nos do-
cet. Sicuti ergo mortem Christus subiit,
ut nos Deo reconciliaret, & peccatorum
remissionem nobis mereretur, Rom. V. 10.
Eph. I. 7. & salutaris illius fit recordatio,
quando hoc *λύτρον* fiducialiter nobis ap-
plicamus, & in eo acquiescimus, ita & sa-
pientissima & gratiæ plena Christi erat
intentio, ut hoc sacramento fiducia no-
stra in ipsius merito collocanda confirma-
retur. Nimirum divinæ quidem promissio-
nes sufficiebant, ad convincendum nos,
sanguinem Christi pro unoquoque no-
strum in peccatorum remissionem effusum
esse. Universales enim erant, quas unus-
quisque ad se in individuo applicare pote-
rat. Sed noverat omniscius cordium no-
strorum scrutator, quanta cum diffidentia
& in-

& incredulitate nobis luctandum sit, præfertim cum magnitudo peccatorum, maledictio legis, & sensus iræ divinæ conscientiam terret. Hinc cordibus contritis, gratiam Dei & peccatorum remissionem per Christum anxie desiderantibus, tale medium destinare volebat, quod omnem dubitationem prorsus eximeret. Atque hoc erat institutio sacræ cænæ, qua omnibus utentibus cum pane & vino corpus & sanguinem suum edendum ac bibendum porrigit, in certissimam demonstrationem, eos, qui mysteriosa hac ratione corporis & sanguinis ejus participes fierent, hoc pretiosissimo sacrificio vere redemptos esse. Qui ergo hunc in finem sacra cæna uti vult, ille 1. sentiat veram contritionem cordis, 2. desideret meriti Christi participationem, &, quæ cum illo offertur, peccatorum remissionem, 3. afflictam conscientiam consolari cupiat certitudine, sacrificium in cruce oblatum ad se quoque individualiter spectatum pertinere, 4. credat, corpus & sanguinem Christi in sacra cæna secum vere communicari, 5. colligat inde, se quoque salutes fructus sanguinis Jesu Christi in peccatorum remissionem effusi ex intentione Dei participare debere, 6. & hoc fine desideret sacramenti perceptionem. Hæc omnia in vero Christiano habitualiter esse possunt, licet actus

ipsi sese non semper exserant. Fieri itaque potest, ut & in ipso usu sacra cana defint. Quodsi acciderit, adest **INDIGNITAS TRACTATIONIS**, quæ iusta preparatione quam diligentissime caveri debet. Inprimis autem fugienda est indignitas personæ, qua omnes isti laborant, qui necessariis requisitis, quorum nunc mentio facta est, destituuntur, ideoque ad mensam Domini aut ex consuetudine, aut ex hypocrisi, aut ex opinione operis operati vel alia quacunque superstitione accedunt. Multæ sunt magnique ponderis causæ, quæ nos ab indigno usu sacra cana deterrere debent; Nam 1. est turpissimus abusus maximi beneficii divini; 2. est profanatio sanctissimæ partis cultus divini; 3. est peccatum, quod in corpus & sanguinem Christi immediate committitur; 1. Cor. XI. 27. 4. est res periculi plena, cui Deus gravissimam pœnam comminatus est. 1. Cor. XI. 29.

Quod periculum ut evitetur, quisque se ipsum diligenter & candide exploret, scrutando cor suum, num ista requisita, de quibus antea diximus, vere adsint. Quodsi defint, abstineat ab usu sacramenti, & operam det, ut prius ad Deum convertatur. Qui enim conscientiam peccatis afflictam non habent, nec gratiam Dei desiderant, illis sacrum hoc epulum destinatum

namatum non est. Nam solis contritis & pauperibus spiritu prædicandum est Evangelium, & applicanda medicina. Matth. XI. 5. IX. 12. Sin vero sentiat, se ita esse dispositum, quemadmodum oportet, utatur sacra cœna, sed ita, ut iusta præparatio præcedat. Nimirum non sufficit dignitas personæ, in corde habitualiter existens, sed & dignitas tractationis accedere debet. Ergo det operam, ut actus isti contritionis, desiderii, & fidei excitentur, & præsertim in usu sacrae cœnæ conserventur. Fieri hoc poterit, si rerum mundanarum cogitatio ex animo removeatur, si peccatorum nostrorum, mortis Christi, & ipsius sacramenti seria meditatio instituat, si peccata coram Deo confiteamur, eorum remissionem petamus, & nomen Dei invocemus, ut salutarem nobis esse jubeat, quem intendimus, sacrae cœnæ usum, si, quicquid in nobis mali esse deprehendimus, tollamus & abiciamus, si nobis caveamus ab omni re, quæ animum ad meditandum res sacras, ad devotionem, & preces ineptum reddit, si magnitudinem beneficii divini nobis conferendi comprehendamus, illudque desideremus. Animo sic composito qui sacra cœna utitur, magnam fidei suæ confirmationem sentiet, & in Domino exultabit. Credit enim, corpus & sanguinem Christi cum

pane & vino sibi dari. Novit etiam, se
secum communicari haud posse, nisi
ipse quoque per Christum redemptus foret.
Hinc sensibili quadam ratione convincitur,
se morte Christi Deo reconciliatum esse.
Quia vero ad has meditationes habendas,
& ad hos motus sentiendos homo non
semper dispositus est, & iusta tamen
præparatio dignum sacræ cœnæ usum
precedere debet, homo inde simul discat,
quando commodissimum tempus adsit, se
se ad usum s. cœnæ accingendi. Scilicet
si forte lapsus quosdam, tentationes, infirmitates,
negligentiam in se sentiat, & dolorem
inde concipiat, si variis dubitationibus
animus vexetur, si sensus gaudii & acquiescentiæ
in Deo desit, si mediis calamitatibus gratiæ
divinæ certitudinem desideret, aut si mortem
Christi vel sacræ cœnæ institutionem meditatus
beneficium hoc participare cupiat, optimam
adesset occasionem, sese ad sacræ cœnæ
usum præparandi, eaque in animæ suæ salutem
utendi. Privata confessio & absolutio
quamvis non sit absolutæ necessitatis, ubi
tamen recepta est, nemo eam bona conscientia
negligere poterit. Homo enim sacræ cœnæ
in fidei suæ confirmationem cupidus quid
magis desiderabit, quam doceri, quomodo
illa in salutarem huius finem utendum sit,
& vocem Evangelii audire.

audire, qua gratia Dei & peccatorum remissio annunciatur? Atqui hoc utrumque ipsi per ritum confessionis & absolutionis offertur. Quare non est, cur eum aspernetur. Ceterum quamvis dignitas & efficacia sacramentorum a qualitate & opinionibus ministri administrantis non dependeat, & hinc quoque baptismus ratus habeatur, a quocunque applicatus fuerit, tamen cum usus sacræ cœnæ veluti tessera Ecclesiæ sit, illiusque Ecclesiæ doctrinam approbare censeamur, a qua sacram cœnam accipimus, non nisi in vera Ecclesia & ab illius ministro eam accipere licet.

§. CXL.

Ecclesia qualibet die septima, quæ apud nos est dies dominica seu solis, convenit ad Deum publice colendum, idque vi legis divinæ, qua diem septimum sanctificare jubemur. (§. 135. num. 9.) Sicuti ergo quilibet Christianus hunc diem sanctificare obligatur, (§. 137.) ita videndum est, quid hoc respectu ipsi peragendum sit. Vocabulum *SANCTIFICARE* alias significare solet rem a vulgari usu remove, eamque Deo & ejus cultui destinare. Nec dubium est, quin idem significatus & in lege de sanctificando die septimo retentus fuerit. Quia vero Deus singulis actionibus

Intuitu
sanctifica-
tionis diei
dominicæ.

nibus nostris coli debet, (§. 71.) & hinc si cultus mediatus intelligeretur, non appareret, qua ratione una dies præ altera singulariter sanctificari potuerit, necessarium est, diem dominicam sanctificari, quatenus immediato Dei cultui tota destinatur. Ergo

1. *Christiani hac die abstineant ab omnibus ordinariis laboribus, quibus alias vi officii curare solent. Exod. XX. 9. 10. XXXI. 14. 15. XXXV. 2.*

2. *Conventus sacros frequentent, in quibus Deus publice colitur. (§. 137.)*

3. *Reliquam diei partem actionibus ad cultum privatum pertinentibus transigant, vel lectione sacrae scripturae aliorumque ad edificationem compositorum, meditationibus rerum sacrarum, precibus, &c.*

4. *Solent præterea & alii dies festi Christianis celebrari. Neque hoc institutum Deo displicere potest. Nam & ipse Deus in Vet. Test. præter diem sabbati alia festa instituerat, Deut. XVI. tot. & a Judæis instituta approbaverat, Esth. IX. 17. seqq. 1. Macc. IV. 59. Jo. X. 22. Scilicet sicuti æquum est, ut Deum pro beneficiis nobis exhibitis publice colamus, ita & illorum memoriam dies singulares Deo sanctificare, pietati maximopere convenit. Quodsi ergo ejusmodi festa jam instituta*

sunt, aut recentius ex pia causa instituantur, illa perinde celebranda sunt, ac dies dominica.

5. Fieri autem potest, ut ipsa die dominica opus aliquod peragendi occasio nobis subnascatur, quod quidem ad cultum Dei immediatum non pertinet, alias tamen lege divina præceptum est, & jam si non perficeretur, prorsus negligendum foret magno cum nostro aut proximi damno. Hujus generis sunt opera charitatis & necessitatis, quæ moram non patiuntur. Cum igitur Deus & hoc genere operum honoretur, ab illis autem solis actionibus nos abstinere voluerit, quæ alio tempore perfici possunt, Exod. XX. 9. 10. & præterea officium necessitatis & dilationis impatiens præferri debet aliis, (§. 39. num. 3.) *opera charitatis, quæ differri nequeunt, die dominica & aliis diebus festis non sunt negligenda.* Matth. XII. 1. seqq. Marc. III. 1. seqq. Luc. VI. 1. seqq.

Diei dominicæ sanctificationi opponitur illius PROFANATIO, quæ neglectu cultus publici & privati, laboribus ordinariis, qui non ex necessitate sed lucri cupiditate exercentur, rerum mundanarum cura, otio, maxime vero omnium voluptatibus carnalibus, quibus profani homines hac die imprimis indulgere solent, committitur. Ab hoc peccato nos revocare debet *I. Mandatum*

datum Dei, Exod. XX. 8. II. 2. *Exemplum ejus*, qui sex diebus opus creationis perfecerat, septimo autem quieverat, Gen. II. 2. 3. quod exemplum cum ab ipso Deo nobis proponatur, Exod. XX. 11. satis docet, quanti momenti sit diei septimæ sanctificatio; 3. *Exemplum Christi*, qui diei sabbathi aliaque festa secundum legem celebrabat; Matth. XII. 9. Luc. II. 14. seqq. XXII. 7. 8. Jo. V. 1. 4. *Insignis utilitas*, a sanctificatione diei dominicæ pendens. Nam Deus ordinavit, ut hac die homines a laboribus ordinariis quiescerent, animam curam gererent, ipsum colerent, verbi divini meditatione delectarentur, & hæc observantibus largissimam benedictionem promisit. 5. *Turpitudine profanationis*, quæ certe evidens est, si consideremus, homines cultui creatoris & redemptoris sui, a cujus potestate sunt, & a quo solo felicitatem & omnis generis prosperitatem expectare possunt, ne unum quidem diem sanctificare velle, sibi autem & aliis hominibus totum vitæ tempus destinare, gratiarum actionem pro tot beneficiis sex diebus acceptis, & invocationem nominis Dei, ut nobis sua gratia adesse pergat, negligere, curam rerum mundanarum curæ animæ & celebrationi nominis divini præferre diem, quam Deus sibi sanctificari voluit, a cultum & honorem satanæ transferre, dicitur.

otio & voluptatibus indulgent; 6. Ingens
damnum, quod sibi ipsis inferunt, tum di-
vinæ benedictionis impeditio, tum pœ-
narum coacervatione, quas Deus cultus
sui contemptoribus comminatus est. Fe-
sta a Christianis universaliter recepta
memoriæ maximorum beneficiorum
a Deo per Christum nobis exhibi-
torum inserviunt, cumque hæc beneficia
humano generi eo cum primis tempore
contigerint, quo Judæi ex institutione di-
vina dies festos agebant, hoc ipso Deus
demonstrare voluit, qua ratione antiquio-
ra festa retineri, sed secundum fidem Chri-
stianorum celebrari debuerint. Possunt
vero & alii dies festi, tum ad celebra-
ndum Deum pro beneficiis aut universali-
bus aut particularibus, tum ad deprecand-
um peccata nostra institui. Sed si quod
festum ad profanandum nomen Dei aut
superstitionem alendam ac confirmandam
institutum est, id a Christiano salva con-
scientia celebrari nequit.

§. CXLI.

Ceterum omnes Christiani obligantur, Intuitu
cum vera Ecclesia visibili uniri, si qua jam conservati-
existit, (§. 136.) aut, si non existit, pia onis Eccle-
conjunctione eam formare. (§. 134. sia.
num. 3.) Præterea dantur communia
Chri-

Christianorum officia, quæ si ab omnibus negligenterentur, nulla existere posset Ecclesia visibilis. (§. 135.) Ergo piorum hominum est, ea omnia, quantum in se est, pro viris præstare, quæ ad conservandam Ecclesiam visibilem requiruntur, & illius commodis ac utilitati inservirent. Huc autem pertinet,

1. Ut ministerium ecclesiasticum rite vocatum & constitutum existat. (§. 135. num. 6.) Sed quomodo illud existere posset, nisi, qui Ecclesiæ serviunt, ab ea quoque acciperent, quo se suosque honeste sustentare possent? Ipsi enim omnino suum tempus meditationibus sacris, curæ animarum, prædicationi verbi, administrationi sacramentorum, aliisque partibus muneris ecclesiastici impendere debent. Ergo quilibet Christianus id libenter & promptè solvat, quod ad alendum ministros Ecclesiæ semel destinatum est. 1. Cor. IX. 7. seqq.

2. Causa, cur Ecclesia ministris verbis carere nequeat, est, ut publica doctrina Christi professio edatur, & Christiani, imprimis simplices, ab iis in fide & pietate instituantur. Salutare hujus institutionis effectus valde impediuntur, si, qui verbum prædicant, a cætu contemnantur, eorumque admonitiones susque deque habeantur. Contemptus enim ministrorum ipsi verbo prædicato contemptum parit. *Aequum itaque est*

ut ministri Ecclesiæ justo honore afficiantur, illisque obsequium præstetur. 1. Tim. V. 17. Tit. II. 15. Ebr. XIII. 17.

3. Porro in Ecclesia rituum & disciplina regula extare debet, (§. 135. num. 10. 11.) quæ nisi servaretur ab omnibus, magna confusio Ecclesiam perturbaret, & eam tandem dissiparet. Jam vero quilibet Christianus, quantum in se est, efficere obligatur, ut Ecclesia perduret, & omnia ordine & decenter in ea fiant. Ergo quisque receptos ritus observare, sequæ disciplinae ecclesiasticæ subicere debet.

4. SCHISMA est separatio & divisio membrorum ejusdem Ecclesiæ in plures partes. In vera Ecclesia hæc separatio fieri potest, tum defectione quorundam a vera doctrina & sacramentorum usu, tum rituum receptorum rejectione novorumque introductione, tum injusta excommunicatione innocentium, tum alia quacunque distinctione, quæ efficit, ut commune vinculum rumpatur, & membra Ecclesiæ diversas regulas diversaque instituta sequi videantur. At vero primum non licet veram doctrinam aut rectam sacramentorum, administrationem deserere. (§. 136.) Neque recte agunt, qui receptos ritus observare nolunt. (num. 3.) Sic & illi peccant, qui hominem innocentem a communione ecclesiastica injuste excludunt. Ut enim

enim

enim taceam, hoc ipso innocentes homines lædi, quodlibet Ecclesiæ membrum efficere tenetur, ut Ecclesia perduret, & incrementa capiat. Sed brevi dissipabitur tota Ecclesia, si cuivis liceret, alterum pro arbitrio & sine ipsius culpa excludere. Denique nec aliæ distinctiones ferendæ sunt, quibus, qui unam doctrinam eandemque regulam sequuntur, idem & commune vinculum ecclesiasticum non habere, sed in diversas partes divisi esse videntur. Sunt enim omnes ejusdem corporis membra, & hinc iisdem nervis & eodem vinculo spirituali contineri debent. Præterea ex hac distinctione non tantum diversæ fidei præsumptio, sed etiam multiplex discordia, diffidentia, & animorum abalienatio oritur. *Ergo in vera Ecclesia nihil schisma excitari aut tolerari debet.* I. Cor. I. 10. seqq. X. 17. XI. 18. 19. XII. 25. Phil. II. 2. Gal. V. 20.

5. Ex hac causa approbari haud possit credo, privatos illos conventus, qui in loco, ubi publicum datur religionis exercitium, & quidem ab illius sociis ad communem ædificationem & promovendam pietatis studium coguntur. CONVENTICULA SEU COLLEGIA PIETATIS appellantur solent. Qui enim ea instituunt aut frequentant, hoc ipso caractere religioso se jam distinguunt a reliquis, qui istiusmodi

modi conventibus interesse sibi haud licere putant. Tum vero & hanc sibi formant opinionem, non esse veros Christianos, pietatis amicos, & salutis suæ cupidos, qui a conventibus abstinent. Ad quam si accedat persuasio, ut fieri solet, profanos homines vitandos esse, non potest non schisma oriri, quod & diversis nominibus, quibus diversarum partium homines distinguuntur, ut olim in Ecclesia Corinthiaca, 1. Cor. I. 12. se prodit. Quod si vero vel maxime conventibus frequenterentur, quæ hoc incommodo non laborarent, quod vix fieri poterit, negari tamen haud potest, conventibus, si omnibus permitterentur, uti permittenda forent, schismati proximam occasionem subministrare. *Quibus omnibus probe consideratis statuo, conventibus non esse permittenda si religionis, quam illa profiteri testantur, publicum datur exercitium.*

De Ecclesia Christi sine dubio præclare merentur summi imperantes & alii homines, qui ex suis redditibus ministris Ecclesiæ stipendia solvunt, & in hunc finem aliquam reddituum partem legant. Si vero hoc emolumentum desit, aut non sufficiat, quodlibet Ecclesiæ membrum ad honestam ministrorum sustentationem concurrere debet. Nec obstat exemplum Pauli, qui

Schub. Theol. Moral.

K k

testa-

testatur, se stipendium non accepisse, sed proprio labore de victu & amictu suo prospexisse. 1. Cor. IX. 15. coll. Act. XVIII. 3. Nam 1. simul docet, æquum esse, ut præconibus Evangelii stipendia porrigerentur, & hoc beneficium aliquo quoque Apostolis vere contigisse. 2. Cuiusmodi Apostoli dono inspirationis gauderent, & hinc præviis meditationibus, lectionibus & præparationibus non indigerent, sed quid temporis illis supererat, quod comparandis alimentis impendere poterant. At vero ministri, qui nunc Ecclesiam docent, totam vitam iis laboribus consumunt, quibus Ecclesie inserviunt. 3. Adhuc accedit, eos, qui hodie ad sacrum munus præparantur, in hunc finem multum pecuniæ, & quandoque omnes suas opes profundere, ut Ecclesie cum fructu quando ministrare possint. Ceterum perinde est, sive statuto tempore, sive peracto aliquo labore ad officium pertinentem emolumentum hoc illis porrigatur. Hoc ministeris Ecclesie deferendus non tantum ideo necessarius est, ne verbum, quod prædicant, contemnatur, sed & proprii muneris dignitatem illis debetur. Ipsi enim vices Christi sustinent, Jo. XX. 21. 2. Cor. V. 20. sunt dispensatores mysteriorum divinorum, 1. Cor. IV. 1. & animarum nostrarum curam gerunt, cuius

Deo aliquando reddituri sunt rationem. Ebr. XIII. 17. Et quamquam nullum externum honorem affectare, aut vi muneris sibi arrogare debent ministri Ecclesiæ, Matth. XX. 25. 26. 27. tamen eo magis honorandi sunt ab iis, qui illorum officio utuntur. Ritus ad adiaphora pertinent, & hinc nemini invito obtrudi possunt. Siquis tamen in alicujus Ecclesiæ communionem recipi velit, in qua ritus jam sunt definiti, postulare non potest, ut eos negligere sibi liceat. Nam & quilibet alius illud postulare posset. Et quanta tunc esset confusio & infirmorum offensio, si omnibus sacra sub diversis ritibus administrarentur! Quodsi forte aliquo ritu offendantur, adeat ministros doctos & prudentes, & ab illis informationem petat, ut conscientia laboranti consulere possit. Disciplina ecclesiastica ab initio introducta est, ut scandala publica, & malæ notæ suspicio evitarentur. Quamvis ergo in iis locis adeo necessaria esse non videatur, ubi ejusdem religionis homines soli habitant, minime tamen negligenda est, ne scandala & facinora ista ab Ecclesia approbari aut vilipendi videantur, ideoque nec infirmiores offendantur, nec obstinati indurentur. Et quo magis aliquem facti mali pœnitet, quo efficacius scandali abolitionem desiderat, eo lubentius disciplinae

isti sese submittet. Schisma cum in genere separatio quorundam membrorum ab Ecclesia, in cujus communionem hactenus extiterunt, aut divisio Ecclesie in varias partes dicitur, quandoque aliquid boni esse potest. Exitum enim ex Ecclesia falsa & superstitiosa, & expulsionem hæreticorum ex communionem ecclesiasticam, quis non laudaret? Sed si in Ecclesia vera & orthodoxa nascitur, non potest non esse ingens malum. Quemadmodum enim in Ecclesia vera verbum Dei pure docetur, & sacramenta rite administrantur, ita & omnium in doctrina concordem, tum fraternam charitatis vinculo conjunctos esse oportet. Si qua ergo fieret separatio, aut veritas aut charitas læderetur. Non improbo intentionem eorum, qui ab initio conventicula instituerunt. Pii illi homines sine dubio studium pietatis hoc medio excitare & promovere voluerunt. Et cum viderent, institutum hoc in quibusdam successu non carere, magnam illius utilitatem, quin & necessitatem asserere ceperunt. Sed institutum suum in abstracto tantum contemplati sunt. Non perperderunt, si uni permittatur, ejusmodi conventus agere, omnibus id permittendum esse, qui conscientiam & studium proximum ædificandi prætexerent. Nec periculosa illa consuetudina præviderunt, quæ

propter accedentes circumstantias, easque inevitabiles, Ecclesiæ metuenda erant. Præter id, quod de Schismate diximus, huc pertinet, quod Collegia illa pietatis cultus publici contemptum & neglectum pariant; quod iniqua judicia de quibusdam Ecclesiæ ministris aut etiam aliis fidelibus & probis hominibus, sed conventiculis non faventibus, gignant; quod multi sub prætextu pietatis ejusmodi conventus in malos fines instituere possint; quod condendis novis sectis commodam occasionem præbeant; quod plerosque ad vanitatem & fastum spirituales seducant, &c. Quæ omnia si considerentur, & simul hujus etiam rei habeatur ratio, quod Ecclesia conventiculis istis carere possit, boni omnes haud dubie optabant, ut Ecclesia nostra hoc instituti genus semper ignorasset.

